

Manifestacions clíniques del TDAH

Les manifestacions clíniques del TDAH són diverses i poden variar molt d'una persona a una altra i fins i tot en una mateixa persona al llarg de la vida. Segons predomini un tipus o altre de simptomatologia es parla de TDAH:

- Predominantment hiperactiu - impulsiu.
- Predominantment inatent.
- Combinat. A aquest, molts autors el consideren com l'evolució del tipus hiperactiu-impulsiu, que sol presentar-se en els nens més petits. Consisteix en la presència d'ambdues simptomatologies en un mateix nen.

A continuació presentem les característiques principals dels subtipus de TDAH:

Els primers símptomes del TDAH solen detectar-se en edats primerenques, normalment en els primers cursos de primària.

Tipus hiperactiu - impulsiu:

La simptomatologia sol presentar-se o cridar l'atenció a pares i/o mestres de forma precoç, en Educació Infantil o primers cursos de Primària. Predomina en el sexe masculí i les dificultats més importants tenen relació amb la conducta. Sol dir-se d'aquests nens que «no poden estar quiets» o que «actuen sense pensar».

La *impulsivitat* és la responsable de que les persones amb TDAH siguin incapaces de pensar abans d'actuar i interrompen amb freqüència. Els costa pensar en les conseqüències dels seus actes en el moment que els realitzen. Les manifestacions són molt diferents entre un nen i un altre i aniran canviant amb l'edat.

La *hiperactivitat* es refereix al continu moviment de molts dels nens amb TDAH. Especialment quan són petits, no poden romandre asseguts més d'uns pocs minuts i quan ho estan sempre tenen alguna part del cos en moviment. Una altra manifestació de la hiperactivitat pot ser el fet de tenir sempre alguna cosa a les mans o estar tocant constantment les coses o persones que tenen al seu voltant. Tot això els porta a ser nens especialment sorollosos: criden, els cauen les coses, mouen els objectes bruscament...

No s'ha de creure que un nen ha de saltar i escalar contínuament per les parets o els mobles per considerar que pugui patir un TDAH.

Tot i que la hiperactivitat és freqüent en la majoria de nens amb TDAH, no és constant o de vegades no es manifesta massa externament. No hem de pensar que el nen ha de saltar i escalar contínuament per les parets o els mobles per considerar que pugui patir un TDAH. Hi ha nens amb TDAH que no presenten una gran activitat motriu aparent o alguns que poden semblar molt tranquils o fins i tot passius. La hiperactivitat tendeix a anar disminuint amb els anys fins i tot per als que han estat molt moguts.

Tipus inatent:

Sol manifestar-se a partir del segon o tercer cicle de Primària o fins i tot en Educació Secundària. Es presenta en ambdós sexes i les dificultats es troben més en el rendiment acadèmic. Se sol dir que «estan als núvols» o simplement que són ganduls i no estan motivats per estudiar.

El subtipus inatent passa sovint desapercebut perquè no sol presentar problemes de conducta que interfereixin en l'activitat escolar, familiar o social. És una causa molt freqüent de fracàs escolar ja que en l'Educació Secundària no són capaços de seguir les demandes d'organització i planificació pròpies d'aquesta etapa educativa. Durant l'Educació Primària no adquireixen hàbits de treball ni d'estudi. Les demandes a curt termini que s'exigeixen en aquesta etapa, el seguiment dels mestres i de la família, els permet «anar fent». Però aquest mateix alumne pot fracassar en la Secundària per les llacunes acumulades i per la falta d'hàbits d'estudi.

El TDAH no es caracteritza per una manca de capacitat de concentració sinó per una dificultat per mantenir l'atenció en tasques tedioses o avorrides, especialment si són llargues.

La manca de concentració és una de les característiques que tothom associa al TDAH. Cal tenir en compte, però, que no es tracta d'una falta de capacitat de concentració, sinó d'una dificultat per mantenir l'atenció en tasques tedioses o avorrides, especialment si són llargues. Aquesta dificultat augmenta quan la persona es troba en un ambient amb molts estímuls que li puguin cridar l'atenció. L'atenció a classe i tot allò relacionat amb les tasques escolars són l'exemple més clar.

Els seus treballs contenen sovint molts errors i pocs detalls. És molt característic d'aquests nens que la primera part dels treballs o exàmens estigui molt millor realitzada que la final, ja que no poden mantenir l'esforç per estar concentrats durant molt de temps. La dificultat per mantenir

l'atenció de manera persistent en les tasques que requereixen un esforç, fa que sovint tendeixin a posposar fer els deures, estudiar un examen.... L'estrès i la motivació d'aquest últim moment, a més, fan que rendeixin molt ja que per a ells el fet que el temps coaccioni és un estímul.

En les tasques escolars, l'estímul és poc intens i la gratificació és a molt llarg termini. Això provoca als nens que els hi sigui molt difícil mantenir la motivació necessària per persistir en l'esforç.

Les persones amb TDAH poden rendir molt bé i estar estones llargues concentrades en activitats que els agradin i motivin, a més de ser gratificants. Per què no poden llavors concentrar per fer els deures o qualsevol altre tasca que requereixi un esforç intel·lectual? L'explicació a aquesta pregunta és que una forta motivació i una gratificació immediata els estimula. Els jocs de les consoles estimulen als nens, i la gratificació immediata, quan guanyen una carrera o han enderrocat uns marcianets, facilita que segueixin mantenint l'atenció. En les tasques escolars, un estímul menys intens i una gratificació a llarg termini, fa que sigui molt difícil mantenir la motivació necessària per persistir en l'esforç.

Les dificultats d'organització i planificació són habituals en el TDAH. Són molts els factors que hi intervenen: la mala gestió del temps, la tendència a posposar tasques que suposen un esforç, la interrupció de les tasques per a prestar atenció a altres activitats, la dificultat per seguir tasques que requereixen diversos passos sense supervisió, etc.

El funcionament caòtic de moltes persones amb TDAH és pel fet que realitzen moltes tasques a la vegada i tenen una dificultat per jerarquitzar la importància de cadascuna.

Moltes d'aquestes característiques no són evidents fins que el nen se suposa que ha de tenir una certa autonomia en les tasques escolars. El funcionament caòtic de moltes persones amb TDAH és pel fet que realitzen moltes tasques a la vegada i tenen una dificultat per jerarquitzar la importància de cadascuna d'elles. A més, presten atenció a tots els estímuls de l'entorn. Tot això els porta a oblidar les coses i sovint a perdre objectes quotidians.

A conseqüència d'aquestes dificultats nuclears del trastorn, els nens amb TDAH poden presentar secundàriament:

Com a conseqüència de les dificultats que representa per a un nen patir TDAH, aquests a més poden presentar inflexibilitat i conducta explosiva, baixa memòria de treball, dificultats d'aprenentatge, baixa autoestima i alteracions del son.

Inflexibilitat i conducta explosiva:

Els conflictes apareixen a l'escola i a casa quan se'ls imposen normes o hi ha canvis inesperats en les rutines. Poden reaccionar desproporcionadament davant una negativa o una situació nova, arribant a presentar un descontrol en la seva conducta, degut a una pobra capacitat d'adaptació davant una situació nova i/o imposada i una baixa flexibilitat de pensament, aspectes que es desenvolupen molt més lentament en el nen amb TDAH.

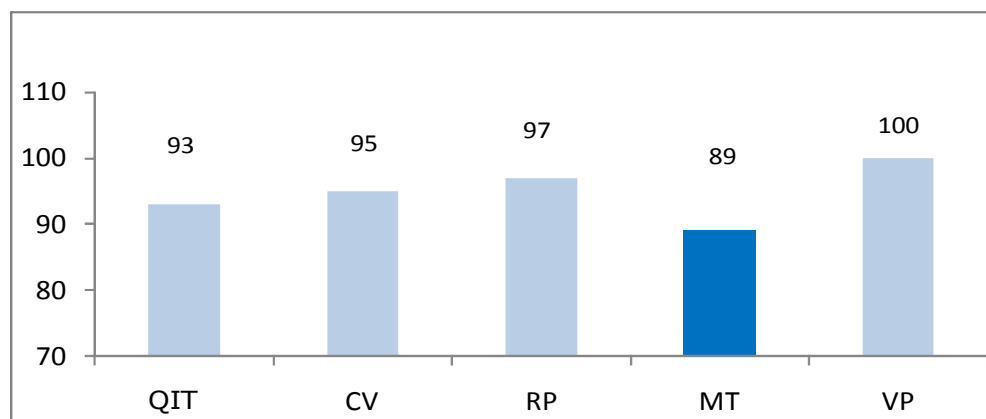
Baixa memòria de treball:

La memòria de treball (MT) és un tipus de memòria a curt termini, imprescindible pel raonament, la reflexió, la comprensió de demandes de l'entorn, etc. Gràcies a ella podem retenir la informació rebuda i manejar-la per a obtenir una conclusió, o seguir una conversa en la nostra vida quotidiana. La MT és fonamental per a qualsevol activitat cognitiva i la seva alteració en les persones que presenten TDAH és un dels motius del baix rendiment acadèmic.

La MT és fonamental per a qualsevol activitat cognitiva i la seva alteració en les persones que presenten TDAH és un dels motius del baix rendiment acadèmic.

En l'etapa escolar, l'alteració de la MT es manifesta en una baixa comprensió lectora i en una dificultat amb els problemes de matemàtiques i en les redaccions, així com en qualsevol demanda que contingui diverses ordres a seguir de manera seqüencial. Subratllar un text, fer esquemes o anotar les dades d'un problema matemàtic són recursos útils per a compensar aquesta dificultat (Figura 1).

Figura 1. Mitjanes de QI (Quocient d'Intel·ligència) en 93 nens diagnosticats de TDAH (WISC-IV).

PT: normal en mitjana 100 ± 15

CV: Comprensió Verbal; RP: Raonament Perceptiu; MT: Memòria de Treball;
VP: Velocitat de Processament

Font: Elaboració pròpia. Hospital Sant Joan de Déu (2010).

La manca d'organització, de motivació i de concentració, els problemes de conducta a classe, els conflictes amb els companys i la baixa autoestima dels nens amb TDAH influeixen de forma negativa en el progrés acadèmic.

Dificultats d'aprenentatge:

Són molts els motius pels quals els nens amb TDAH tenen dificultats en el rendiment escolar. Les tasques basades en el llenguatge els resulten complexes ja que l'organització dels continguts en un text escrit i la comprensió lectora els suposa un obstacle per a processar la informació. En el llenguatge oral solen presentar també limitacions tant a l'hora d'organitzar el discurs com en el moment de trobar les paraules adequades. L'assignatura de matemàtiques, les dificultats de comprensió lectora, la baixa memòria de treball i la impulsivitat els dificulta el progrés.

Finalment, la manca d'organització, de motivació i de concentració, els problemes de conducta a classe, els conflictes amb els companys i la baixa autoestima influeixen també de forma negativa en el progrés acadèmic.

Els nens amb TDAH, en comprovar que per molt que s'esforcin no aconsegueixen que les coses surtin bé ni que l'entorn valori la seva obstinació, arriben a creure's que són un desastre. No són nens problemàtics, són nens que tenen un problema.

Baixa autoestima:

Quan un nen sent constantment comentaris negatius dels adults cap a la seva persona: «ets molt desobedient», «no t'esforces», «si tinguessis més interès»... és fàcil comprendre perquè sovint tenen l'autoestima baixa. Els companys també els rebutgen a l'hora de jugar o de fer les tasques escolars en grup.

Aquests nens, en comprovar que per molt que s'esforcin no aconsegueixen que les coses surtin bé ni que l'entorn valori la seva obstinació, arriben a creure's que són un desastre. No són nens problemàtics, són nens que tenen un problema.

Alteracions del son:

Pot haver-hi dificultats per conciliar el son, despertars freqüents, somnambulisme, somnilòquia (parlar en somnis), son intranquil... La síndrome de les cames inquietes és més prevalent en les persones amb TDAH que en la població general.

Sovint els és difícil aixecar-se al matí. No és un problema de vagància, sinó una dificultat deguda al mal funcionament dels sistemes cerebrals d'alerta i

de regulació del ritme de son i vigília. No és inusual que els nens amb TDAH aconseguixin el control de l'esfínter vesical més tard que els nens sense TDAH.

Per veure altres capítols sobre TDAH visiti el quadern de FAROS Sant Joan de Déu:
[L'aprenentatge en la infància i l'adolescència. Claus per evitar el fracàs escolar](#)